

הכותים אין להם פרק תשיעי נזיר סה.

עין משפט נר מצוה

לז א מיי פ"ט מהל' טומאת
מת הלוי:
לח ב ג ד מיי שם הלכה ג:
לח ה מיי שם הלכה:
מ ר ז מיי שם הלכה:
מא ח מיי שם הלכה וע"ש
כ"ט:
מב ט מיי שם הלכה:

תורה אור השלם
1. וְשִׁבְתִּי עִם אֲבֹתִי
וְיִשְׁאַתְנִי מִצִּדְרֵי וְקִבְרֹתַי
בְּקִרְבָּתָם וְיִאֲמַר אֲנֹכִי
אֲעִשֶׂה כְּדַבְרֶךָ:
בראשית מז ל

לענין רש"י
בלישט"ט. ורבי ארמה.

מוסף רש"י

מת שחסר. אכל כל היום,
אין לו תפוסה. אין לך
ליטול תפוסה עמו, ולא
שכונת קברות. כי היום
דמת מלא שלשה הרי זו שכונת
קברות וקטן מקומנו, ואילו
היום דמסר אכל אמת מהן
אינו שנתן קברות ולא קנה
מקומו (לעיל ז.א.).

פ"י הרא"ש (המשך)

[מגיד] וביה מרקתה עד ח'
אלמא אורח המערה ח' אי"כ
כ"ב הויין. וי"ל דשמש ס"ל
שהתורה אינה רחבה כ"א ד'
על ד': ובורח הימנו ולהלן
כ"י אמה. מן הדרום לצפון וכן
מהמזרח למערב דמספיק לן
איזהו רוחב המערה ומרחבה
המערה ואיך צריך לברוק
כ"י אמה. וכן צריך לברוק
לצד חלל המערה הלכך אין
צריך לברוק אלא לצד רגלי
המתים: מצא א' בסוף כ'
בורח ממנו ולהלן כ' אמה
שרגלים לרבר שזו השדה
עשויה לקברות והיו בה
ג' מערות אחרות ומשום
רגלים לרבר נתא כל הני
משניות האם וכולן שנויות
במקומן ואוב גרדא תננהו
הכא: אמר רב יהודה המוצא
פרט למצוי. פרש"י פ"ט
לידוע שאם א' מהם ידוע ובי'
תחלה אין להם שכונת: מת
פרט להרוג שאין לו תפוסה
שכונת משום דבחסר
דמי והנה מגדיר: מושב
פרט ליושב (כדרכן) פרט
לשיאשו מונח בין ירכותיו.
דדלמא עובדי כוכבים יננהו
כיון שלא קברו כדיון: ראשו
של זה בצד מרגלותיו של
זה. אין דרך ישראל לקבור
כך מתהאם. א' ידוע ובי'
תחילה פ"י שהיה ידוע הקבר
אבל אין ידוע אם קבר שם
לשם קבר או לפי שעה והיה
דעתם לפנותו: ושנים תחילה
שלא ידעו שהיו קבריים שם
אלא נתח מתחלה מצאו
או א' תחילה ובי' ידועים ש'
להם תפוסה. אם בא ליטלם
משם: ואין להם שכונת. ויכול
לפנות משם כיון שלא היו
שלישטן מענין א' אין חילין
שנקברו שם לשם קבר שהרי
נמצאו ב' שאינם ידועים וכן
ב' ידועים וא' תחלה אבל
כששלישטן ידועים או תחילה
או אנו חילין שלשם קבריה
הנתנו שם: היכי דמי תפוסה.

בדוק הימנו ולהלן ב' אמה. צפרק המוכר פירות (ב"ב דף קג).
פרץ עשרים ומרתין הויין לשתי מערות ששה עשר וחכר
הקבר אמרינן התם לר"ש ורצנן שש אמה ומשני צנפלים שרגילות
הוא כשחמת מן המערות גדולות השניה של נפלים ולכן בשנית סגי

צארבע על שש ואיכא דמוקי התם
למתני' (דהתם ומתני') דהכא כרצנן
לדמרי תוכה של מערה ארבע על
שש ופרץ ממני כרי הויין ומשני
שצדק² מערה רשאוה צנלסקון
ולחפש ולצדוק היטב ומה שהוא
מתעסק עולה לשתי אמות:

מצא א' בסוף ב' בורח הימנו
ולהלן עשרים שרגלים לרבר
שאימלי בתחילה מצאו נושאו ואת
תפוסתו. אכל עמה שמלא ככר ג'
מתים אף כשמלא אחד יש לחוש
לשכונת הקברות ורצין לצדוק
עד³ עשרים: **מצא פרט למצוי.**

פ"י ר"י שאם היה ידוע⁴ לא יחא נוטלו
כדאמרינן צפרק נגמר הדין (טנהדין)
דף מו: [קבר הנמלא מותר לפנותו]
קבר הידוע אסור לפנותו והא'
לדאמרינן התם פניכו מקומו טהור
והכא משמע דיש לו תפוסה אמר
ר"י דהתם לא בתפוסה איירי
דתפוסה היינו לזד הקרקע צעומק
אכל התם צעומאה דרצנן איירי
דמדצנן מטמנין ט' למוך כל הקבר
לז' רוחות אכל רש"י פירש פירט

למזוי דהיינו א' ידוע ושנים מערה
דבסמך וקפא לשיתמו דאי"כ כנס
נקט המולא דהוא הדין לשלשטן
ידועין דיש לו שכונת קברות:
פרט להרוג. כדאמרינן צעומק
דמת שחסר אין לו תפוסה
ואין לו שכונת קברות: מת שחסר
אין לו שכונת קברות. קשה להצין
למה ושמה הלכה למשה מסיני הוא:
עובר כוכבים הוא. דישאל אין
קוצרין אותו צענין זה:

אחד ידוע ושנים הוא מוצא עתה
בתחילה אין לו שכונת קברות.
רש"י פ"י הלכה למשה מסיני הוא
ור"י פ"י טעם צדק דאין לנו [לומר]
היה הואיל ונקברו שם ג' מתים כיון דא'
נדע מה היה לפונם ו' ולא שם [לנקרין]
פ"י היכי דידעו לנו האחד
יהיו ידועים לנו אותם שעמו ולא⁵
אמרו שכונת קברות אלא או
[לשלשה] ידועים או לשלשה תחילה:
במה שיעור תפוסה פ"י ר'
אלעזר. הוא ר"א זן פדת שהוא
אמורה: נוטל עפר תיחוח ומופר
צקרקע צמולה שלש אצבעות.
צירושלמי מפרש שמוהל המת יורד
צקרקע עד ג' אצבעות: **במה שיעור תפוסה פירש**
ר' אלעזר ברבי צדוק נוטל את הקיסמין.
פ"י מן הארון של שיש
שנכתם: ואת הקסות. י"ל כמו ט'
חוזות אדמה: וזרק את הוודאים
פירוש מה שדלתי מן המת: ומניח את
הספיקות. מה שהוא
מסופק אם היו מן המת אם לאו
מניח צמקום המונע [ה] שלא יעמאו
עושי טהרות והשאר שהוא צרור
לו שהוא מן המת מנטרפין לרוב
צנין או לרוב צנין ולרוב רובע
הקצ לטמא צהאל ולמלא תרוד
רקב ט' כמו יין קוסם (ב"ב דף קג
ז.א.): מניי קיחוי ובשמים שמימין
צארין וקשה דאי"כ אין לו רקב
דנעשה גלגלין מידי דהוא אקצר
צארין ען דאף שערו העומד ליגזו
איציעל לן פ"י כ"ג (לעיל דף נה).
אזי נעשה גלגלין עוד מפרש קסות
היינו לשון דבר צלוי מיי² ופירוי
יקוסם (יחזקאל ט') אלמא תפוסה
לר"א צבדי צדוק אינו זקוק ליטול
עפר דאין לו לחפור צקרקע
צמולה כי ט' אסורה דלמי המת
וספיקו:

הוא דאמר כי האי תנא דתניא כמה שיעור תפוסה פ"י ר' יוחנן.
לאו היינו ר' יוחנן האמורה אלא רבי יוחנן
צן נריס):

הנהגות התוס'
1. נדל' גדולה. 2. צ"ל טון צדק. 3. צ"ל עת.
4. צ"ל ידוע שלשם קבריה נקבר שם.
5. צ"ל ולכן לא אמרו.

פ"י היכי חזי' שצריך ליטול עמו: מצמצים טול עמי
מפר הארץ מיתורא דמצרים קרישי: וחופר
בבתיה ג' אצבעות. מ'פ' בירושלמי שמוהל
המת נכנס בקרקע ג' אצבעות: א"ר אלעזר
נוטל עפר תיחוח ה"ג ולי"ג ר"א בר צדוק
אלא ר' אלעזר אמורא הוא דפירש ליה [וקאן
מקשה ליה] מר"א בר צדוק וקאמר הוא דאמר
כי האי תנא: וקצינן עציב של הארון. ואת
הקסות כמו קוזות אדמה: וי"מ שהיו נותנים
בארון מיי² יקוסטו כמו מקבל עליו עשר
קוסות למאה דפ' המוכר פירות. אלו נוטלין
וגונן. שלא יטמאו הנוגעים בהם קסמים
משום גולל דרופק וקוסטו שנבלע בהם מוחל
אורך המערה ר' והחצר ר' י"ח הויין ומוקי
לה כרצנן וכגון דברק באלסקון וא"י כר"ש
ובפלים. ותימה אמאי לא פריך

ולרץ שהיא צדק ממנו ולהלן עשרים אמה.
שהיא כמנין שני מערות והחצר שצניניה.
והתם¹ או מתרגם לה רצ ששת צדיה דרצ
אידי אליבא דר"ש דלמר פותח בה שתי
מערות של צ"ש על שמונה דחדא
מנייהו צנפלי וארך מוקים לה כרצנן
לדמרי שאין אורך המערה אלא ד'
אמות על ו' אמות ותמני כרי הוא
דהויין וקא מוקים לה דחדא מנייהו
צנלסקאה והויין להו עשרים והתם
פרישית לכולה ג' מילתא דמתמנין
דהכא: חור ומלא אחד ט' צדוק עשרים
צדוק ממנו ולהלן עשרים אמה. משום
דאיכא למימר שכונת קברות היא זו:
שרגלים לרבר. שהיא שכונת קברות
מדלשכא ג' צדוק כ' אמה שיש צין
זה לזה מד' אמות ועד ט' ועכשיו
מלא אמת דצדוק כ' ואלא אמרינן
אחרמיי איתרמי דלא נקבר שם
אלא ה' אחד שאינו זה יחדי אם מלא
מתחילה היה ראוי לפנותו למקום
אחר ונטלו ואת תפוסתו אכל עשוי
שמלא ג' צדוק כ' ואחד צדוק עשרים
יש לומר שהיא שכונת קברות: **ג' רב**
אמר רב יודנה מלא פרט למזוי.
דהא דמתן מלא ג' מתים מושכצין
דכרין דקנו מקומן ויש להן שכונת
קברות פרט למזוי שאם היה ידוע
ו' קודם לכן שאחד מהן נקבר לשם
אין זו שכונת קברות ונטלן ואת
תפוסתן קנו לו לפנותן למקום אחר
שלא קנו ו' מקומן: **מה פרט להרוג.**
שלא שם מלא א' מגוייד או שלשטן
מגויידין אמרינן דהכי איתרמי שנהרגו
לשם ונקברו שם שלא צנית הקברות
ולא מחוקינן ליה ו' שכונת קברות אלא
נוטלין ואת תפוסתן: **מושכצן פרט**
ליושב. שאם מלאין יושצין הואיל
ואין מושכצין כשאר מתים ונטלן ואת
תפוסתן: **דכרנו פרט לראשו מונה**
לו צין ירכותיו. שאם מלא אחד מהם
ראשו מונה לו צין ירכותיו אמרינן
דהכי איתרמי שגורק לשם:

מה שחסר אין לו תפוסה.
או שנוטלו צלה תפוסתו: **ולא שכונת קברות**
אלא שם חסר א'
או שנוטלו צלה תפוסתו: **ולא שכונת קברות**
אלא שם חסר א'
או שנוטלו צלה תפוסתו: **ולא שכונת קברות**
אלא שם חסר א'

הנהגות הב"ח
(א) רש"י ד"ה וכל הני ר"י קברות מ"ט לא
דילמא כ"ל והי"ד:

הנהגות הגר"א
[א] ב' (דיוקין או לשלשה) תמי' ור"ב
בתוספתא (פ"ט) דלחלהו' י"ג לה וע"ש
ש"מל' ור"ב ור"י ש' תמל' אין להם שכונת קברות
ו"ש להם ששכונת קברות ו"ש המולא ווע'
א"ר א"ר אהלת (פ"ט) ש"מ: [א] שם
צ"ל (צדוק) (פ"ט) ש"מ: [א] שם נוטל כ"י
צ"ל ניקטת התוספתא (פ"ט) דלחלהו' נזיר
אלא תפוסתו ונטל את הודאי ואת
התפוסה ואת הפסח וזה עפר קברות
מלא תרוד ועוד: [ד] שם והוא מנטרף
מלמלא ונטל את הודאי מרוד ועוד עפר
קברות וזה עפר קברות כ"ל (וע' א"ר אהלת
פ"ט): [ה] תוס' ד"ה מסיני כ"י מניח
מקום תפוסה הנוגעין כ"י אכל בתוספתא
מפרש שהספק מנטרף ע"ש השאר דהיינו
הקרב למלא תרוד ועוד עפר קברות
ועפ"י דלחלהו':

הנהגות הגר"א
[א] ב' (דיוקין או לשלשה) תמי' ור"ב
בתוספתא (פ"ט) דלחלהו' י"ג לה וע"ש
ש"מל' ור"ב ור"י ש' תמל' אין להם שכונת קברות
ו"ש להם ששכונת קברות ו"ש המולא ווע'
א"ר א"ר אהלת (פ"ט) ש"מ: [א] שם
צ"ל (צדוק) (פ"ט) ש"מ: [א] שם נוטל כ"י
צ"ל ניקטת התוספתא (פ"ט) דלחלהו' נזיר
אלא תפוסתו ונטל את הודאי ואת
התפוסה ואת הפסח וזה עפר קברות
מלא תרוד ועוד: [ד] שם והוא מנטרף
מלמלא ונטל את הודאי מרוד ועוד עפר
קברות וזה עפר קברות כ"ל (וע' א"ר אהלת
פ"ט): [ה] תוס' ד"ה מסיני כ"י מניח
מקום תפוסה הנוגעין כ"י אכל בתוספתא
מפרש שהספק מנטרף ע"ש השאר דהיינו
הקרב למלא תרוד ועוד עפר קברות
ועפ"י דלחלהו':

הנהגות הגר"א
[א] ב' (דיוקין או לשלשה) תמי' ור"ב
בתוספתא (פ"ט) דלחלהו' י"ג לה וע"ש
ש"מל' ור"ב ור"י ש' תמל' אין להם שכונת קברות
ו"ש להם ששכונת קברות ו"ש המולא ווע'
א"ר א"ר אהלת (פ"ט) ש"מ: [א] שם
צ"ל (צדוק) (פ"ט) ש"מ: [א] שם נוטל כ"י
צ"ל ניקטת התוספתא (פ"ט) דלחלהו' נזיר
אלא תפוסתו ונטל את הודאי ואת
התפוסה ואת הפסח וזה עפר קברות
מלא תרוד ועוד: [ד] שם והוא מנטרף
מלמלא ונטל את הודאי מרוד ועוד עפר
קברות וזה עפר קברות כ"ל (וע' א"ר אהלת
פ"ט): [ה] תוס' ד"ה מסיני כ"י מניח
מקום תפוסה הנוגעין כ"י אכל בתוספתא
מפרש שהספק מנטרף ע"ש השאר דהיינו
הקרב למלא תרוד ועוד עפר קברות
ועפ"י דלחלהו':

הנהגות הגר"א
[א] ב' (דיוקין או לשלשה) תמי' ור"ב
בתוספתא (פ"ט) דלחלהו' י"ג לה וע"ש
ש"מל' ור"ב ור"י ש' תמל' אין להם שכונת קברות
ו"ש להם ששכונת קברות ו"ש המולא ווע'
א"ר א"ר אהלת (פ"ט) ש"מ: [א] שם
צ"ל (צדוק) (פ"ט) ש"מ: [א] שם נוטל כ"י
צ"ל ניקטת התוספתא (פ"ט) דלחלהו' נזיר
אלא תפוסתו ונטל את הודאי ואת
התפוסה ואת הפסח וזה עפר קברות
מלא תרוד ועוד: [ד] שם והוא מנטרף
מלמלא ונטל את הודאי מרוד ועוד עפר
קברות וזה עפר קברות כ"ל (וע' א"ר אהלת
פ"ט): [ה] תוס' ד"ה מסיני כ"י מניח
מקום תפוסה הנוגעין כ"י אכל בתוספתא
מפרש שהספק מנטרף ע"ש השאר דהיינו
הקרב למלא תרוד ועוד עפר קברות
ועפ"י דלחלהו':

הנהגות הגר"א
[א] ב' (דיוקין או לשלשה) תמי' ור"ב
בתוספתא (פ"ט) דלחלהו' י"ג לה וע"ש
ש"מל' ור"ב ור"י ש' תמל' אין להם שכונת קברות
ו"ש להם ששכונת קברות ו"ש המולא ווע'
א"ר א"ר אהלת (פ"ט) ש"מ: [א] שם
צ"ל (צדוק) (פ"ט) ש"מ: [א] שם נוטל כ"י
צ"ל ניקטת התוספתא (פ"ט) דלחלהו' נזיר
אלא תפוסתו ונטל את הודאי ואת
התפוסה ואת הפסח וזה עפר קברות
מלא תרוד ועוד: [ד] שם והוא מנטרף
מלמלא ונטל את הודאי מרוד ועוד עפר
קברות וזה עפר קברות כ"ל (וע' א"ר אהלת
פ"ט): [ה] תוס' ד"ה מסיני כ"י מניח
מקום תפוסה הנוגעין כ"י אכל בתוספתא
מפרש שהספק מנטרף ע"ש השאר דהיינו
הקרב למלא תרוד ועוד עפר קברות
ועפ"י דלחלהו':

הנהגות הגר"א
[א] ב' (דיוקין או לשלשה) תמי' ור"ב
בתוספתא (פ"ט) דלחלהו' י"ג לה וע"ש
ש"מל' ור"ב ור"י ש' תמל' אין להם שכונת קברות
ו"ש להם ששכונת קברות ו"ש המולא ווע'
א"ר א"ר אהלת (פ"ט) ש"מ: [א] שם
צ"ל (צדוק) (פ"ט) ש"מ: [א] שם נוטל כ"י
צ"ל ניקטת התוספתא (פ"ט) דלחלהו' נזיר
אלא תפוסתו ונטל את הודאי ואת
התפוסה ואת הפסח וזה עפר קברות
מלא תרוד ועוד: [ד] שם והוא מנטרף
מלמלא ונטל את הודאי מרוד ועוד עפר
קברות וזה עפר קברות כ"ל (וע' א"ר אהלת
פ"ט): [ה] תוס' ד"ה מסיני כ"י מניח
מקום תפוסה הנוגעין כ"י אכל בתוספתא
מפרש שהספק מנטרף ע"ש השאר דהיינו
הקרב למלא תרוד ועוד עפר קברות
ועפ"י דלחלהו':

הנהגות הגר"א
[א] ב' (דיוקין או לשלשה) תמי' ור"ב
בתוספתא (פ"ט) דלחלהו' י"ג לה וע"ש
ש"מל' ור"ב ור"י ש' תמל' אין להם שכונת קברות
ו"ש להם ששכונת קברות ו"ש המולא ווע'
א"ר א"ר אהלת (פ"ט) ש"מ: [א] שם
צ"ל (צדוק) (פ"ט) ש"מ: [א] שם נוטל כ"י
צ"ל ניקטת התוספתא (פ"ט) דלחלהו' נזיר
אלא תפוסתו ונטל את הודאי ואת
התפוסה ואת הפסח וזה עפר קברות
מלא תרוד ועוד: [ד] שם והוא מנטרף
מלמלא ונטל את הודאי מרוד ועוד עפר
קברות וזה עפר קברות כ"ל (וע' א"ר אהלת
פ"ט): [ה] תוס' ד"ה מסיני כ"י מניח
מקום תפוסה הנוגעין כ"י אכל בתוספתא
מפרש שהספק מנטרף ע"ש השאר דהיינו
הקרב למלא תרוד ועוד עפר קברות
ועפ"י דלחלהו':

הנהגות הגר"א
[א] ב' (דיוקין או לשלשה) תמי' ור"ב
בתוספתא (פ"ט) דלחלהו' י"ג לה וע"ש
ש"מל' ור"ב ור"י ש' תמל' אין להם שכונת קברות
ו"ש להם ששכונת קברות ו"ש המולא ווע'
א"ר א"ר אהלת (פ"ט) ש"מ: [א] שם
צ"ל (צדוק) (פ"ט) ש"מ: [א] שם נוטל כ"י
צ"ל ניקטת התוספתא (פ"ט) דלחלהו' נזיר
אלא תפוסתו ונטל את הודאי ואת
התפוסה ואת הפסח וזה עפר קברות
מלא תרוד ועוד: [ד] שם והוא מנטרף
מלמלא ונטל את הודאי מרוד ועוד עפר
קברות וזה עפר קברות כ"ל (וע' א"ר אהלת
פ"ט): [ה] תוס' ד"ה מסיני כ"י מניח
מקום תפוסה הנוגעין כ"י אכל בתוספתא
מפרש שהספק מנטרף ע"ש השאר דהיינו
הקרב למלא תרוד ועוד עפר קברות
ועפ"י דלחלהו':

הנהגות הגר"א
[א] ב' (דיוקין או לשלשה) תמי' ור"ב
בתוספתא (פ"ט) דלחלהו' י"ג לה וע"ש
ש"מל' ור"ב ור"י ש' תמל' אין להם שכונת קברות
ו"ש להם ששכונת קברות ו"ש המולא ווע'
א"ר א"ר אהלת (פ"ט) ש"מ: [א] שם
צ"ל (צדוק) (פ"ט) ש"מ: [א] שם נוטל כ"י
צ"ל ניקטת התוספתא (פ"ט) דלחלהו' נזיר
אלא תפוסתו ונטל את הודאי ואת
התפוסה ואת הפסח וזה עפר קברות
מלא תרוד ועוד: [ד] שם והוא מנטרף
מלמלא ונטל את הודאי מרוד ועוד עפר
קברות וזה עפר קברות כ"ל (וע' א"ר אהלת
פ"ט): [ה] תוס' ד"ה מסיני כ"י מניח
מקום תפוסה הנוגעין כ"י אכל בתוספתא
מפרש שהספק מנטרף ע"ש השאר דהיינו
הקרב למלא תרוד ועוד עפר קברות
ועפ"י דלחלהו':

(ה) גיאה ל"ל דלמר דלדוך המערה ט' המגל ר' עשרין ומרתין הויין ואי רצנן לדמרי ט' (ב) צ"ל מניי קיחוי ובשמים קסותו כמו ט'.